

**Rapport fra evalueringspanelet for
ph.d.-programmet ved
Det juridiske fakultet,
Universitetet i Oslo (2025)**

Rapporten ble ferdigstilt den 5. mars 2025.

Forsidefoto: Ingeborg Jenssen Sandbukt

Innholdsfortegnelse

1	<i>Innledning: Bakgrunn og mandat for evalueringen</i>	<i>3</i>
2	<i>Generelt om ph.d.-programmet – regelverk og organisering</i>	<i>5</i>
3	<i>Hva betraktes som ph.d.-programmets formål?.....</i>	<i>7</i>
4	<i>Spørsmål knyttet til opptak</i>	<i>9</i>
5	<i>Artikkelbaserte avhandlinger og retningslinjene for slike</i>	<i>9</i>
6	<i>Spørsmål knyttet til linjene/modulene på ph.d.-programmet</i>	<i>10</i>
7	<i>Mentorordningen</i>	<i>15</i>
8	<i>Veiledning</i>	<i>15</i>
9	<i>Internasjonalisering.....</i>	<i>16</i>
10	<i>Gjennomføring</i>	<i>17</i>
11	<i>Avslutning</i>	<i>17</i>

1 Innledning: Bakgrunn og mandat for evalueringen

Panelet for evaluering av ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, ble oppnevnt ved brev av 19. juni 2024 fra forskningsdekan Geir Stenseth. Panelet ble satt sammen av professor Jørn Jacobsen, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen (leder), Dr. juris og advokat Jan Einar Barbo, Advokatfirmaet BAHR AS, professor Astrid Kjeldgaard-Pedersen, Det juridiske fakultet, Universitetet i København, professor Annick Prieur, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Det Humanistiske og Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet, og Ingeborg Jenssen Sandbukt, ph.d.-kandidat og spesialrådgiver, Regionalt kompetansesenter SIFER, Oslo universitetssykehus.

Et innledende spørsmål for evalueringen er hva oppdraget for evalueringspanelet mer presist er og hvordan grensene for hva som skal evalueres nærmere skal trekkes. På generelt grunnlag kan «ph.d.-programmet» forstås i vid mening, som å omfatte alle sider knyttet til ph.d.-utdannelsen, inkludert måltall, opptak, arbeidsforhold, veiledningspraksiser, obligatoriske læringselementer og fullføring (disputas). I snever mening kan «ph.d.-programmet» avgrenses til de obligatoriske læringselementene og aktivitetene som alle ph.d.-er skal gjennomføre, inkludert midtveisevalueringen.

I oppnevningensbrevet gis evalueringspanelet noe fritt mandat. Samtidig er bakgrunnen for oppnevningen at det i 2024 ble foretatt en internevaluering av ph.d.-programmet ved fakultetet (i det videre «internevalueringen»), noe som gjør det nærliggende for denne eksterne evalueringen å se hen til internevalueringens fokuspunkter. Internevalueringen tar primært for seg ph.d.-programmet i snever mening, men trekker samtidig inn en rekke tema som går noe ut over en slik snever forståelse av ph.d.-programmet. Fem fokuspunkt nevnes eksplisitt i internevalueringen: 1. utdannings- og karakterkrav for opptak på programmet, 2. fleksibiliteten i programmet, 3. skrivetrening, 4. kurs i pedagogikk, 5. krav til artikkelbaserte avhandlinger.

Evalueringspanelet har for sin del kommet fram til følgende forståelse av det oppdraget det er gitt: Panelet har tatt utgangspunkt i den snevrere meningen av «ph.d.-programmet», sett nærmere på de ulike aspektene ved programmet, og gått nærmere inn i de sidene av det som panelet har funnet grunn til å gi nærmere oppmerksomhet, særlig med tanke på videreutvikling av programmet. Å anlegge en vid forståelse som utgangspunkt for eksternevalueringen ville fordre at panelet gikk inn på en rekke institusjonelle, økonomiske og praktiske forhold som det ville kreve omfattende undersøkelser å gjøre seg opp en mening om, noe som ikke har vært mulig innenfor de rammene panelet har hatt. Panelet har imidlertid valgt, tilsvarende som i

internevalueringen, ikke å holde seg strengt til det som kan beskrives som elementer i ph.d.-utdanningen i snever forstand, men gått nærmere inn på enkelte bredere tema i den grad panelet har vurdert disse å ha nære forbindelseslinjer med opplæringsdelen.

For øvrig har panelet tatt utgangspunkt i at de overordnede reguleringene som omtales i punkt 3 nedenfor, i første rekke Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Oslo, ligger fast, og diskuterer dermed ikke eventuelt behov i endringer i så måte.

Panelet har gjennomført sitt arbeid primært gjennom digitale møter og på basis av det materialet som panelet har fått forelagt seg fra oppdragsgiver. Det ble også den 7. februar 2025 holdt et møte ved Det juridiske fakultet, UiO, der panelet gjennomførte samtaler med representanter fra fakultetsledelsen, undervisere på ph.d.-programmet, veiledere og stipendiatene. Møtet gav panelet nyttige innblikk i arbeidet som gjøres ved fakultet, og kandidatenes erfaringer med ph.d.-programmet der. Panelet benytter anledningen til å takke fakultetet for god tilrettelegging av møtet og panelets arbeid mer generelt.

Panelets overordnede inntrykk fra evalueringen er at ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet i Oslo har mange kvaliteter, og at det legges mye innsats og engasjement i programmet fra personer på ulike nivå. Samtidig har evalueringspanelet sett et utviklings- og forbedringspotensial på flere punkter, noe som denne rapporten først og fremst vil omhandle. Det er et samlet panel som står bak denne rapporten.

Rapporten er organisert på følgende vis: I punkt 2 gis det en oversikt over reglementet for ph.d.-programmet og hvordan det i dag er utformet, som bakgrunn for den nærmere evalueringen i de påfølgende punktene. I punkt 3 anbefales det å styrke refleksjonen og diskusjonen ved fakultetet om hva som betraktes som ph.d.-programmets formål og målsetninger. I punkt 4 drøftes spørsmål knyttet til opptak. I punkt 5 kommenteres enkelte spørsmål knyttet til artikkelbaserte avhandlinger. I punkt 6, det mest omfangsrike i rapporten, drøftes spørsmål knyttet til undervisningsopplegget og modulene. I punkt 7 omtales mentorordningen og i punkt 8 veiledning. I punkt 9 gis en kort kommentar om internasjonalisering, og i punkt 10 betraktninger om gjennomføring og veien videre for kandidatene som gjennomfører programmet. Rapporten avsluttes med en kort bemerkning i punkt 11.

2 Generelt om ph.d.-programmet – regelverk og organisering

De relevante reguleringene angir utgangspunktene for hvordan ph.d.-programmets formål skal forstås. Det gjelder Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Oslo, fastsatt 22. juni 2010 med hjemmel i lov 8. mars 2024 nr. 9 om universiteter og høyskoler, og programplan for ph.d.-graden i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet (Universitetet i Oslo), vedtatt av fakultetsstyret 17. juni 2003.¹

I forskriftens § 2 omtales omfang, innhold og målsetning med ph.d.-programmet, der det blant annet heter at *«Ph.d.-utdanningen ved Universitetet i Oslo skal utdanne selvstendige forskere på høyt internasjonalt nivå, i samsvar med anerkjente vitenskapelige og etiske prinsipper. Utdanningen skal kvalifisere for forskningsvirksomhet og annet arbeid der det stilles høye krav til vitenskapelig innsikt og analytisk tenkning.»*. Om opplæringsdelen heter det i forskriftens § 8: *«Opplæringsdelen skal, sammen med avhandlingsarbeidet, gi utdanning på høyt faglig nivå, med gjennomføring av et vitenskapelig arbeid, trening i faglig formidling og innføring i forskningsetikk, vitenskapsteori og vitenskapsmetode.»*

I programplanen konkretiseres disse målsetningene for Det juridiske fakultets del. Her omtales læringsmålet generelt slik: *«Doktorgradsutdanningen skal gjennom det teoretiske opplæringsprogrammet, avhandlingen og doktorgradsprøven gjøre kandidatene i stand til å utføre forskning innen rettsvitenskap på høyt nivå i samsvar med anerkjente vitenskapelige og etiske prinsipper. Utdanningen skal kvalifisere for forskningsvirksomhet og annet arbeid der det stilles høye krav til vitenskapelig innsikt og analytisk tenkning.»* I tillegg angis nærmere bestemte læringsmål slik:

Kunnskap

Etter fullført ph.d.-grad i rettsvitenskap er kandidaten

- *i kunnskapsfronten innen sitt område av rettsvitenskapen og behersker fagets vitenskapsteori og metoder*
- *i stand til å vurdere hensiktsmessigheten og bruken av ulike metoder og prosesser i forskning og faglige utviklingsprosjekter*

¹ <https://www.uio.no/om/regelverk/forskning/forskerutdanning/phdforskr.html>

og <https://www.jus.uio.no/forskning/phd/ressurser-verktoy/regelverk/programplan-phd.html>.

- *i stand til å bidra til utvikling av ny kunnskap, nye teorier, metoder, fortolkninger og dokumentasjonsformer innen rettsvitenskapen og å plassere egen forskning innenfor en større faglig og forskningsmessig sammenheng*
- *godt kjent med sentrale og aktuelle retninger innen rettsvitenskapelig forskning i vid forstand, i dag og i et historisk perspektiv*

Ferdigheter

Etter fullført ph.d.-grad i rettsvitenskap kan kandidaten

- *formulere problemstillinger for, planlegge og gjennomføre forskning og faglig utviklingsarbeid*
- *drive forskning og faglig utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå*
- *håndtere komplekse faglige spørsmål og utfordre etablert kunnskap og praksis innen rettsvitenskapen*

Generell kompetanse

Etter fullført ph.d.-grad i rettsvitenskap kan kandidaten

- *identifisere relevante etiske problemer i egen og andres forskning, og utøve egen forskning med høy faglig integritet*
- *styre og bidra selvstendig i komplekse, tverrfaglige arbeidsoppgaver og prosjekter*
- *formidle forsknings- og utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler*
- *delta i debatter innenfor rettsvitenskapen i internasjonale fora, og bidra med faglige innspill i den norske samfunnsdebatten*
- *vurdere behov for, ta initiativ til og drive faglig basert nyskapende virksomhet.*

Organiseringen av programmet er nærmere angitt i programplanens punkt 3. Forskerutdanningen er organisert i ett ph.d-program, som dermed dekker inn kandidater med bakgrunn fra, og prosjekter innenfor, jus, kriminologi og rettssosiologi. Det overordnede og koordinerende ansvaret for fakultetets forskerutdanningsprogram er lagt til Programråd for forskerutdanningen, som er gitt følgende mer konkrete oppgaver:

- *trekke opp rammene for driften av ph.d.-programmet,*
- *avgjøre søknader om opptak til ph.d.-programmet og formalisere veilederforholdet,*
- *påse at grunnenhetene har et tilfredsstillende system for oppfølging av doktorgradskandidatene,*
- *følge opp kvalitetssikringen av studiet, og*

- *oppnevne bedømmelseskomiteer for doktorgrader.*

Det oppnevnes fagansvarlige for de enkelte delene av opplæringsprogrammet, som planlegger og fører tilsyn med seminarer og andre opplæringstilbud innenfor sine deler, noe som omtales nærmere nedenfor. I tillegg tildeles ph.d.-kandidatene veileder på individuell basis av de enkelte instituttene på fakultetet.

3 Hva betraktes som ph.d.-programmets formål?

Når det gjelder omsettingen av de overordnede målene til et konkret opplegg for de obligatoriske 30 studiepoengene (som minimum) som opplæringsdelen skal ha, jf. forskriftens § 2, har evalueringspanelet merket seg at ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultetet har utviklet seg stegvis over tid. Det er fortløpende gjort endringer på ulike nivåer for å adressere ulike svakheter. Selv om endringene hver for seg kan ha vært hensiktsmessige, er resultatet av en slik prosess at programmet samlet sett gir et noe fragmentert inntrykk. Programplanen – især punkt 2 om læringsmålene - bærer preg av å være «flikket på» i flere omganger og fremstår, i likhet med innholdet i programmet, som noe fragmentert. Det er slik sett grunn til å spørre om ph.d.-programmet per i dag har en tilstrekkelig god indre sammenheng, og da med utgangspunkt i en helhetlig tanke om hva fakultetet søker å oppnå med sitt ph.d.-program.

Materialet som evalueringspanelet har hatt tilgjengelig, internevalueringen inkludert, sier ikke så mye om hva som av fakultetet betraktes som formålet med ph.d.-utdanningen. Bakgrunnspremisser og mer generelle målsetninger for programmet og for den nærmere utformingen av ph.d.-programmet er ikke direkte adressert i internevalueringen. Intervjuene panelet gjennomførte viste også at selv om både ledelse og fagpersoner investerer mye godt arbeid og engasjement i programmet, er der for disse – og fakultetet som et forskerfellesskap med et felles ansvar for neste generasjon av forskere – et potensiale i en kollektiv refleksiv diskusjon om hva et godt ph.d.-program er, hvilke formål et slikt program skal ivareta og hvordan det skal prioriteres mellom eventuelt motstridene slike formål, og hvordan programmet konkret kan designes for å realisere de relevante målsetningene.

Lovregler og annen regulering gir som vist overordnede premisser for det, men etterlater det til det akademiske fagfellesskapet å konkretisere disse med tanke på hvilken kunnskap, kompetanse og ferdigheter nye forskere bør utstyres med. Panelet minner her om at både retten, samfunnet den er del av og rettsvitenskapen som fagdisiplin i dag også gjennomgår vesentlige

endringer på flere plan, noe som også inviterer til en bredere diskusjon om slike spørsmål. Evalueringspanelet anbefaler derfor fakultetet nå å ta et mer overordnet perspektiv på programmet og den videre utviklingen av det, og å sette i gang en prosess der de mer overordnede formålene med og ambisjonen for ph.d.-programmet tematiseres og drøftes. Fakultetet anbefales også å legge til rette for refleksjon og dialog i fagmiljøet om de nevnte spørsmålene, for eksempel gjennom internseminar. En slik diskusjon er i seg selv utviklende og vil gi bedre grunnlag for å ta beslutninger med tanke på innholdet og utforming av programmet. Det bidrar også til å integrere ph.d.-programmet i fakultetet som akademisk institusjon.

Med utgangspunkt i slike prosesser, kan kunnskapsmålene og målene knyttet til generell kompetanse i programplanens punkt 2 med hell gjennomtenkes og reformuleres, ikke minst med tanke på at flere fagperspektiver – juridiske, retts sosiologiske og kriminologiske – sokner til fakultetet. Kunnskaps- og kompetansemålene bør enten generaliseres ytterligere slik at de treffer alle tre fag, eller man må ta konsekvensen av at målene bør formuleres forskjellig for rettsvitenskap i snever forstand og de to samfunnsvitenskapelige fagene retts sosiologi og kriminologi, et sentralt tema vi kommer nærmere tilbake til i punkt 6.

Panelet vil også understreke viktigheten av at de synspunktene om programmets formål som formes, formidles til de som til enhver tid på ulike vis har roller i ph.d.-programmet, for eksempel som undervisere. Selv om akademisk veiledning innebærer en vesentlig grad av faglig autonomi for veilederen, bør samtidig ph.d.-programmets formål, innhold og forventninger tydelig kommuniseres også til *veilederstaben*. Samtalene panelet hadde, gjorde det tydelig at det her finnes et potensiale for forbedringer i så måte. Tilsvarende gjelder i relasjon til *ph.d.-kandidatene* selv. Kandidatene gav i mindre grad uttrykk for å ha fått avklaring om hva programmet og de ulike modulene i det skulle tjene til, noe som gjør at den enkelte lett skaper sine egne forventninger og forhåpninger, og tilnærmer seg og vurderer programmet ut fra disse. Det var ulike erfaringer blant kandidatene, og flere påpekte for eksempel at det var en fordel å ta obligatoriske emner tidlig, men uten at det er klart for evalueringspanelet om det formidles til disse og i så fall av hvem. Her kan med andre ord fakultetet med hell ta et mer offensivt grep med tanke på å forme og utfordre ph.d.-kandidatene med tanke på å engasjere seg og strekke seg etter de akademiske kvalitetene som fakultetet ønsker å fremdyrke. Det understreker viktigheten av at de identifiserte formålene tydelig fremgår av programplanen, og især at det *kommuniseres tydelig* at opplæringsdelen av ph.d.-programmet ikke bare skal være relevant og til hjelp i forbindelse med kandidatenes

avhandlingsskriving, men at opplæringsdelen også har et selvstendig formål, jf. forskriften § 8.

4 Spørsmål knyttet til opptak

Ett av temaene som diskuteres i internrapporten er opptakskrav og om den nåværende ordningen med en forventning om at man er blant de 10-15 % beste av studentene, i tillegg til at masteroppgaven forventes å være i «øverste sjikt», er adekvat. Evalueringspanelet vil for sin del anbefale fakultetet å vurdere en noe mer skjønnspreget norm for opptak. Rettsvitenskap som fag er ikke i like stor grad ensidig forbundet med det rettsdogmatiske fagperspektivet som har preget så vel profesjonsstudiet som rettsvitenskapen tidligere, og karakterene fra masterstudiet er ikke uten videre alene en god målestokk for evne til å gjennomføre rettsvitenskapelig forskning med utgangspunkt i ulike metodisk relevante perspektiver. Kravet om femårig mastergrad bør vurderes i lys av at studenters utdanningsløp ikke er like ens som tidligere. Selv om det bør stilles høye krav for opptak på ph.d.-programmet, kan det for eksempel åpnes for en noe mer helhetlig vurdering, der karakternivå, masteroppgave, prosjektskisse og intervju kan inngå som elementer. Evalueringspanelet mener det også bør presiseres hva de fireårige kandidatene kan supplere med for å kunne søke opptak, for eksempel supplerende utdanning eller ett års relevant arbeidserfaring. Slik panelet forstod det ut fra samtalene i møtet, er det i stor grad overlatt til den enkelte komite å avklare om krav om relevant utdanning og karakternivå er møtt. Særlig med tanke på det første kan det være grunn for fakultetet å samordne vurderingen, for eksempel gjennom en form for siling i forkant av komitearbeidet.

5 Artikkelbaserte avhandlinger og retningslinjene for slike

Fakultetet adresserer i sin internevaluering økning i antallet artikkelbaserte avhandlinger. Evalueringspanelet har her registrert at de ulike juridiske fakultetene i Norge nylig har utviklet felles retningslinjer for artikkelbaserte avhandlinger, noe panelet vurderer som positivt med tanke på å utvikle en ensartet (også sett opp mot monografier) standard for bedømmelse av slike avhandlinger. Disse bør nå prøves i praksis, og utvikles når det foreligger et større erfaringsgrunnlag i så måte. Evalueringspanelet finner derfor ikke grunn å uttale seg nærmere om disse retningslinjene i denne evalueringen, men understreker betydningen av at fakultetet

sikrer (i samarbeid med andre fakultet) at det blir en felles ph.d.-norm for monografier og artikkelbaserte avhandlinger, som reflekteres i komiteenes arbeid og innstillinger.

6 Spørsmål knyttet til linjene/modulene på ph.d.-programmet

Internevalueringen reiser spørsmål om utforming og innhold i de obligatoriske elementene. Programmet ble allerede i 2016 gjenstand for omlegging, da programmet var komplisert å ha oversikt over og administrere. Spørsmålet er om det er grunnlag for ytterligere omarbeiding/omlegging. Per i dag ser programmet slik ut: Programmet på totalt 30 studiepoeng har tre deler i form av en fellesdel på 18 studiepoeng, en valgdel på 12 studiepoeng og obligatoriske studieelementer (midtveisevaluering og doktorgradsprøve).

Fellesdelen har følgende deler:

- JUR9010 – *Vitenskapsfilosofi, vitenskapsteori og metode* (4 stp.) «Emnet består av tre deler, en del som omhandler rettsvitenskapelig metode og kritikk, en del som omhandler rettsvitenskap og juridisk metode under endrete samfunnsforhold og i et mer historisk perspektiv, og en del som omhandler begreper og begrepsanalyse i rettsvitenskapelig metode.»
- JUR9021 – *Internasjonalisering, overnasjonal rett og komparasjon* (4 stp.) «Emnet er ment å gi tverrfaglig innsikt i teori og praksis knyttet til globalisering av rett og juridisk forskning. Sentralt i emnet står spørsmålene om hvordan internasjonalisering krever nye perspektiver på lovens rolle og funksjon, juridiske institusjoner og metodiske verktøy.»
- JUR9031 – *Perspectives on legal history, sociology of law and law & economics* (4 stp.) Emnet er ment å øke forståelsen for tverr- og flerfaglige tilnærminger til rettsvitenskapelige forskning. Undervisningen gjennomføres over tre kursdager, en dag til hvert av de tre perspektivfagene rettshistorie, retts sosiologi og rettsøkonomi.
- JUR9041 – *Research ethics, academic writing and dissemination of Research* (4 stp.) Emnet består av de tre distinkte, men likevel relaterte hovedtemaene formelle og praktiske aspekter ved å skrive en doktoravhandling, forskningsetikk og forskningsformidling.
- JUR9201 – *Nasjonalt doktorgradsseminar 1* (1 stp.) og JUR9202 – *Nasjonalt doktorgradsseminar 2* (1 stp.)

Et nærmere spørsmål som kan reises, og som også internevalueringen og spørreundersøkelse blant ph.d.-kandidatene aktualiserer, er om det bør åpnes for mer fleksibilitet i opplæringsdelen. Det henger også sammen med det som synes å være den mest sentrale utfordringen for fakultetet og dets ph.d.-program, det vil si de ulike fagretningene som sokner til det og utfordringene det skaper for et samlet ph.d.-program. Samtalene panelet hadde på

fakultetet bekreftet at der er en klar forskjell i erkjennelsesinteressene til kandidatene i kriminologi og rettsosiologi holdt opp mot de med juridiske prosjekt/bakgrunn, og som følge, hvilken vurdering disse har av programmet og utbyttet de har av modulene på programmet. For eksempel bidrar den rettsdogmatiske innretningen på pensum og temaer som tas opp (og en overvekt av forelesere med juristbakgrunn som av og til tar for gitt at alle kjenner juridisk terminologi, for eksempel) til at kandidater med annen bakgrunn har utfordringer med å følge undervisningen på en hensiktsmessig måte.

Ulike strategier kan tenkes for å løse dette problemet. Evalueringspanelet vil for sin del ikke anbefale fakultetet å redusere *fellesdelen* for å legge inn større grad av valgfrihet i programmet. Selv om et slikt grep kan kompensere for fagretningenes og prosjektenes egenart og de ulike erkjennelsesinteressene som kandidatene dermed lett har, vil det lett bidra til ytterligere å fragmentere rettsvitenskapen, noe som til sist vil innebære at den vil miste karakter av en fagdisiplin og utgangspunkt for *ett* ph.d.-program. Panelet opplevde i den forbindelse et utbredt ønske fra kandidatene om å «utvide horisonten» gjennom de obligatoriske emnene. Mange virker interessert i å beholde dagens løsning med flere fellesemner, nettopp fordi man har ulik fagbakgrunn og at det ligger stort potensiale i det. Større innslag av empiriske elementer i rettsdogmatisk forskning er et eksempel på at det kan fylle et stadig større behov. Flere peker på mulighetene for nettverksbygging, nye perspektiver gjennom diskusjon av sine ulike prosjekter og metoder, og samarbeid på tvers av bakgrunn. Det fordrer i så fall en felles plattform.

Utgangspunktet for å håndtere utfordringen bør etter evalueringspanelets syn være at fakultetet først og fremst bør betrakte de ulike fagperspektivene som en styrke ved fakultetet og dets ph.d.-utdanning, perspektiver som kan berike hverandre og styrke hverandres forskning. Det er heller ikke mange juridiske fakulteter som har sterke forskningsmiljøer i kriminologi og rettsosiologi, og omvendt heller ikke så mange steder hvor disse forskningsmiljøene har mulighet for en tett tilknytning til juridiske miljøer. Dette gir store potensialer for at miljøene kan styrke og berike hverandre. Ph.d.-utdanningen er samtidig et godt tidspunkt for å utvikle den nødvendige tverrvitenskapelige forståelse: Her står man støtt i sin egen fagtradisjon, men kan ha stort utbytte av å åpne seg mot andre forståelser. Ph.d.-forløpet består av avhandlingsarbeidet og av kurser. Avhandlingsarbeidet gir fordypelse og spesialisering, mens kursenes formål bør være noe annet: Vyer, forståelse for de brede kontekster som avhandlingen skriver seg inn i, innsikt i historie, filosofi, vitenskapsteori, muligheter til å møte andre perspektiver og forståelser og så videre.

Panelets anbefaling er i så måte er å legge større trykk i fellesdelen på å artikulere og gi deltagerne innblikk i og forståelse av mer generelle forventninger til vitenskapelige arbeid og hvordan disse aktualiserer seg og kommer til uttrykk i ulike relevante fagperspektiver – for eksempel i de ulike avhandlingsprosjektene som deltagerne har. Det kan for eksempel skje gjennom å utnytte vitenskapsteoretiske og vitenskapshistoriske perspektiver av generell relevans for ph.d.-kandidater. Panelet peker i den forbindelse på § 8 i forskriften for ph.d.-utdannelsen ved UiO, som i første ledd slår fast at «[o]pplæringsdelen skal, sammen med avhandlingsarbeidet, gi utdanning på høyt faglig nivå, med gjennomføring av et vitenskapelig arbeid, trening i faglig formidling og innføring i forskningsetikk, vitenskapsteori og vitenskapsmetode». Ved å legge enda mer tyngde på det utgangspunktet, sammen med tydeligere kommunikasjon av ph.d.-programmets overordnede formål, kan fellesdelen bli mer relevant for de forskjellige ph.d.-kandidatene og i større grad bidra til å konstituere et fremtidig forskerfellesskap av disse.

JUR9010 og JUR9041 fremstår i så måte som sentrale og viktige bidrag til forskerutdanningen, selv om førstnevnte gjerne kan tematisere mer enn bare rettsdogmatisk metode. Vitenskapsfilosofi, vitenskapsteori og metode reiser mer overgripende spørsmål om hva som karakteriserer forskning som bør kunne utnyttes til å bygge bro og forståelse mellom ulike fagtilnærminger. Derfor anerkjenner vi ikke nødvendigvis en kritikk fra en del stipendiater om at kursene ikke har vært relevante for avhandlingsarbeidet: Det er ikke formålet. Men formålet om en bredere dannelse kunne sannsynligvis kommuniseres bedre. Og suksesskriteriet bør være om man oppnår en bedre forståelse for andre perspektiver enn ens eget, ikke om man kan bruke innsiktene i egen avhandling. Vi anerkjenner at det er en risiko for at man særlig i metodekurset kommer til å ramme feil: rettsdogmatikken blir for enkel for juristene og for komplisert eller framstår irrelevant for samfunnsviterne, mens samfunnsvitenskapelige metoder blir for enkelt for samfunnsviterne og framstår for komplisert eller irrelevant for juristene. Kanskje skulle man her i stedet tilby innføring i samfunnsvitenskapelige metoder for jurister og innføring i rettsdogmatisk metodikk for samfunnsvitere, eller arbeide med noen felles caser som man kan vise hvordan kan belyses fra flere vinkler. Eventuelt gjennom konfrontasjon av perspektiver fra forskjellige undervisere i dialog med hverandre. Det gode forslaget i stipendiatundersøkelsen 2024 om øving i tverrfaglig samarbeid og nettverksbygging, kan også ses i det perspektivet. Det kan samtidig dempe avhengigheten av eksterne tilbud for noen av kandidatene. At JUR9041 synes å fungere godt (selv om enkelte

som skriver utpregede rettsdogmatiske metoder kan se mindre relevans), kan betraktes som et uttrykk for at orientering mot mer felles forskningsstandarder kan være en vei å gå.

I relasjon til JUR9021 og JUR9031 er det mer rom for å spørre om temaene for disse emnene i større grad bør konsentreres i den obligatoriske delen, og i større grad overlates til valgfrie element, internt eller eksternt. Men resten av studiepoengene bør ikke bare hentes fra deltakelse ved konferanser og seminarer: Det bør også være plass til fagspesifikke kurs. Det er i dag for eksempel stadig flere som tilbyr spesialiserte ph.d.-kurser i for eksempel rettshistorie og komparativ rett som gir mer fordypning for de som har behov for det. Ved å tone ned plassen til disse fagperspektivene, unngås også det problemet som identifiseres i internrapporten om mindre opplevd relevans av kursene.

Forslaget om å ha større innslag av skrivetrening slutter evalueringspanelet seg til, og kan fylle det rommet som frigjøres ved et grep som det nevnte. Både ulike akademiske tekstsjangere og skrivetrening – her kan gjerne tekst fra avhandlingsprosjektet benyttes for å skape godt samvirke med avhandlingsskrivingen – kan være aktuelle elementer i et slikt kurs. Formidling er et annet eksempel på generelle akademiske/vitenskapelige evner som kan fortene et særskilt fokus. Tanken om et eget ferdighetsorientert formidlingskurs har slik sett gode grunner for seg.

Mer fokus på skrivetrening bør samtidig ses i sammenheng med endringer som bør gjøres i den *valgfrie delen*, som per i dag omfatter:

- JUR9302 – Skriftlig arbeide/publiserbar artikkel (7 stp.)
- JUR9503 - Internasjonale seminarer i rettsvitenskap (5 stp.)

Tross en såkalt valgfri del på 12 studiepoeng synes den reelle valgfriheten å være liten, og selv om JUR9302 er en del av den valgfrie delen på programmet, bør dette kurset etter evalueringspanelets mening revurderes: Det kan være krevende å måtte skrive et artikkelarbeid dersom man arbeider med en monografi, og, som nevnt i internevalueringen, vil det for artikkelbaserte avhandlinger lett bli for stor grad av overlapp mellom avhandlingsprosjektet og dette kravet. Å gjennomføre dette kurset på hele sju studiepoeng, vil da kreve noe helt annet av de som skriver monografi enn de som skriver artikkelbasert avhandling. Evalueringspanelet betrakter det generelt sett som ønskelig at de tekstene som skal produseres på ph.d.-programmet skal være relevante for den avhandlingen som kandidaten arbeider med, noe som her ikke vil være tilfellet for de som skriver monografi. Det er samtidig snakk om relativt mange studiepoeng, som kunne vært åpnet for en rekke andre relevante aktiviteter.

Tilsvarende er det grunn til å spørre om det i dagens kontekst er hensiktsmessig med en egen modul for internasjonale seminar på 5 studiepoeng. Evalueringspanelet fikk også inntrykk av at det var noe uklart hva som nærmere kvalifiserte som del av den modulen. Det kan virke som terskelen for godkjentstempel varierer her og egentlig er ganske lav, og at den opprinnelige hensikten med emnet ikke nødvendigvis oppnås. Kontakt med internasjonale forskningsmiljø bør snarere være en normalforventing til en forsker, som særlig veileder bør ha et ansvar for å legge til rette for. Det gjelder også for prosjekter som ikke har en så umiddelbar internasjonal dimensjon ved seg som det for forskningsprosjekter i for eksempel folkerett eller EU/EØS-rett vil ha.

Disse studiepoengene kan slik sett åpnes for et noe mer fleksibelt opplegg, der den enkelte kandidat har en stor grad av valgfrihet med tanke på relevante øvelser for å skaffe seg enten generelle akademiske ferdigheter eller særlig avhandlingsrelevante innsikter. En slik fleksibilitet i deler av programmet regner evalueringspanelet for å være av et gode. Her har fakultetet en mulighet til å tilby en større portefølje av mindre kurs som kan være relevante for ulike deler av kandidatmassen, gitt at det finnes ressurser for det. Evalueringspanelet har her merket seg forslaget fra spørreundersøkelsen til stipendiatene vår 2024 om å erstatte kurset med *poenggivende kappeorientert skriving*, som man kan tenke seg som ett av flere valgfrie kurs fakultetet kan tilby. Tilsvarende kan man tenke seg at det legges til rette for *studiepoeng for internasjonal orientering*, slik som utenlandsopphold. Evalueringspanelet har merket seg at det ikke er noen sterk tradisjon eller forventning om utenlandsopphold under ph.d.-perioden. Selv om det for enkeltes del kan forklares gjennom familiesituasjon og lignende, kan det likevel stimuleres til det som en av flere måter å innfri deler av den valgfrie delen av programmet. Se også videre i punkt 9 nedenfor. *Pedagogisk opplæring* kan også tenkes som ett alternativ i sammenhengen. Det skal her også igjen påpekes at det er en voksende mengde nasjonale, nordiske og internasjonale ph.d.-kurser som tilbys og som den enkelte kandidat kan ha en særlig interesse for. Også slike vil kunne inngå i det som kandidatene får godskrevet i en valgfri del.

Uavhengig av hvilken konkret løsning man her ser for seg, er altså hovedpoenget for evalueringspanelet at det kan være grunn for fakultetet til å orientere seg mot en noe annen modell med en fellesdel med et innhold som har større relevans for ph.d.-kandidater mer generelt, og en åpnere valgfri del der hver ph.d.-kandidat kan ha frihet og ansvar for å drive sin akademiske utdannelse ut fra egen erkjennelsesinteresse – enten ved fakultetet eller utenfor det.

7 Mentorordningen

Internevalueringen omtaler mentorordningen. Denne er utviklet til å gjelde alle stipendiater og postdoktorer, og omtales som å fungere godt. Evalueringspanelet har også det inntrykket. Et spørsmål er likevel hvilke tilsvarende tilbud/ordninger som gjelder for eksterne kandidater, som kan ha et særlig behov for kontakt og integrering i de relevante fagmiljøene, eller om dette betraktes som et ansvar for hjeminstitusjonen. Også situasjonen for kandidater fra andre land enn Norge/Norden er ikke nærmere omtalt i internevalueringen. Evalueringspanelet har ikke hatt inntrykk av at det er særlige utfordringer på dette punkt, men understreker betydningen av ordninger som mentorordningen for slike kandidater.

8 Veiledning

Veiledningsforholdet er normalt ikke regnet som en del av ph.d.-programmet, men har åpenbart en nær sammenheng med programmets virksomhet og målsetninger. Evalueringspanelet vil som et utgangspunkt påpeke at et godt samspill mellom undervisningen på ph.d.-programmet og det som skjer i veiledningen/kommunikasjonen veileder/kandidat, og at disse i alle fall ikke «motvirker» hverandre: Dersom det kommuniseres klart ulike forventninger og råd kan disse komme til å «nulle ut» hverandre og skape stor usikkerhet for kandidaten. Godt samspill mellom ph.d.-programmet og veilederstaben og faglig utveksling i så måte kan oppnås for eksempel ved å inkludere sistnevnte i diskusjon om hva ph.d.-programmet skal søke å oppnå.

Inntrykket fra samtalene panelet hadde med både veiledere og stipendiatene var at veiledningsforholdene generelt sett fungerer bra ved fakultetet. Fakultetet synes likevel å ha et forbedringspotensial med tanke på å knytte veiledere bedre til det som skjer på ph.d.-programmet, for eksempel gjennom informasjon om opplegget kandidatene skal gjennom der og formålet med det. Nå synes den primære oppfølging fra fakultetet å være et årlig skjema, hvor veileder og kandidat fyller ut litt om blant annet timebruk og progresjon, rapporter som brukes av instituttleder i medarbeidersamtaler i alle fall for de som er tilsatt ved fakultetet. Samlinger av veiledere fant sist sted i 2019, etter det evalueringspanelet har forstått.

Fakultetet bør generelt arbeide med rammene for veiledning på flere måter, men ikke nødvendigvis gjennom mer kontroll. Fokus bør ligge på støtte og opplæring til veilederne, ikke minst de som veileder for første gang. Man er ikke nødvendigvis en god veileder bare fordi man er god til faget sitt. Flere tiltak kan her tenkes, slik som veiledersamlinger med de

modulansvarlige som skaper kommunikasjonslinjer mellom modulene på ph.d.-programmet og veilederne. Det vil også være hensiktsmessig å ha flere møtepunkt for veilederstaben, med tanke på veilederopplæring og erfaringsutveksling. Som nevnt tidligere i rapporten bør det kommuniseres tydelige forventninger man har til formålet med ph.d.-programmet og også hva som er forventet omfang av og kvalitet på veiledningen. Også mer spesifikke tema kan med hell adresseres. I en tid med stadig flere artikkelbaserte avhandlinger er det også klokt å være i forkant med tanke på for eksempel retningslinjer for forfatterrettigheter for publikasjoner fra kollektive prosjekter og/eller med flere forfattere.

Det er også viktig at veileder får fornemmelse av progresjon tidlig i forløpet. Det kan være vanskelig hvis stipendiaten kun jobber med kurser og undervisning første år. Arbeid knyttet til eget ph.d.-prosjekt bør være i gang fra start. Skjemaet for fremdriftsrapportering, som fylles ut årlig av kandidat og veileder, kan gi fakultetet viktig informasjon i sammenhengen, men synes i liten grad å være nyttig gitt dagens utforming. Spørsmålene oppleves som unyanserte og gir lite rom for å melde fra om forhold som faktisk har betydning for fremdrift. For eksempel er ikke skjemaet egnet for å fange opp skjevhet i fordelingen av veiledningen hovedveileder/biveileder/andre. Dette skjemaet er egentlig en ubenyttet mulighet til tettere oppfølging av kandidatenes progresjon - også de eksterne kandidatene. Selv om dette er noe som til slutt ligger på et mer overordnet institusjonelt nivå, bør fakultetet se på hvordan man kan få videreutvikle skjemaet og tilrettelegge for systematisk oppfølging. Fakultetet bør også arbeide med å tydeliggjøre kommunikasjonslinjene når veiledningsforholdet av noe grunn ikke fungerer.

9 Internasjonalisering

Som nevnt ovenfor, ser panelet svakheter med en egen modul om internasjonalisering. På samme tid vil vi spille inn at vi synes fakultetet tar noe for lett på internasjonalisering. Det er for panelet som vist noe uklart hvor godt modulen om internasjonalisering på den valgfrie delen fungerer. Og for eksempel i Danmark er det et krav om opphold av minst noen ukers varighet, gjerne et halvt år, i et annet forskningsmiljø, fortrinnsvis i utlandet. Utfordringene med familieforpliktelser lar seg som regel løse, og utbyttet pleier være stort. Særlig for kandidater fra egen institusjon er det en viktig akademisk erfaring å få se at ting kan tenkes og gjøres på andre måter enn den kultur og praksis man selv er oppfostret i.

10 Gjennomføring

Evalueringen i mer konkret forstand enn det som er gjort så langt i denne rapporten, fordrer at ph.d.-programmet holdes opp mot noe, og da er ikke brukertilfredshet nok, for målet med opplæringen er ikke å få tilfredse kunder. Ett design kunne være komparativ benchmarking, men det har ikke evalueringspanelet hatt ressursene til og det er uansett metodisk svært komplisert. Et noe enklere mål er å se programmet opp mot hvorvidt det utdanner rettsvitenskapelige forskere i løpet av 3-4 år. For å kunne gjøre det, bad evalueringspanelet under prosessen om ytterligere materiale som gav panelet grunnlag for å vurdere gjennomføringstid, frafall, om avhandlinger godkjennes og hvor ph.d.-kandidatene havner etterpå.

Det er litt vanskelig å få overblikk over gjennomføringstid, grunnet ulike permisjoner og så videre, men panelets inntrykk er at de fleste gjennomfører innenfor tidsrammen. Frafallet er ikke stort (9,2% for de som er startet i perioden 2011-2020). Kvaliteten på avhandlingene synes også være god, siden nesten alle godkjennes ved første innlevering og resten etter andre, med to unntak (hvor underkjente avhandlinger ikke er blitt gjeninnlevert). Det er snakk om 1-2 ph.d.-avhandlinger i året hvor det kreves omarbeiding. De fleste får arbeid innenfor forskning og undervisning etter gjennomført forløp. Det mangler opplysninger om en del kandidater, men anslagsvis er det 1/3 som er i andre sektorer. Her har de høye stillinger hvor de også sannsynligvis har nytte av de analytiske kompetansene de har oppnådd gjennom ph.d.-forløpet.

Vi vil likevel oppfordre fakultetet til å sørge for innsikt i hvert enkelt av de frafall som skjer. I samtalen ble det antydnet at det nok var mest de eksterne som falt fra, men den oversikten vi har fått tyder ikke på at det spesielt er de eksterne som faller fra, tvert imot. I mange tilfeller skyldes det nok biografiske hendelser som man ikke kan gjøre noe med, men det kan i noen tilfeller skyldes forhold som at man har rekruttert stipendiater uten de nødvendige kapasiteter, med urealistiske prosjekter, som har fått mangelfull veiledning, vært utsatt for dårlig arbeidsmiljø eller for eksterne kandidaters vedkommende at disse ikke har fått tilstrekkelig forskningstid.

11 Avslutning

I rapporten er det pekt på trekk ved ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo som kan forbedres. Overordnet sett synes det neste steget for fakultetet, slik evalueringspanelet ser det, å sette i gang prosesser som dyrker fram en tydeligere, mer

overordnet ambisjon for ph.d.-programmet, som også er godt forankret i fagmiljøet. Denne målsetningen bør også kommuniseres, ikke minst til kandidater som skal følge programmet, slik at det blir tydelig hva programmet skal oppnå og hvordan målsetningen blir søkt realisert gjennom programmets ulike deler og aktiviteter. En slik prosess gir et godt utgangspunkt for flere av de mer konkrete endringene som denne rapporten anbefaler. Kvalitetene som evalueringspanelet har sett i det eksisterende ph.d.-programmet og engasjementet som mange ved fakultetet har vist for det, gir samtidig fakultetet et godt utgangspunkt for å videreutvikle dette ph.d.-programmet.